

WILG & MAND

1989-2

WILG & MAND

Doelstellingen Stichting Wilg & Mand

- Nieuwe perspectieven zoeken en creëren voor het Nederlandse mandenmaatwerk binnen de potentiële afzetgebieden.
- Behoud van het veelzijdige vlechtvakmanschap: o.a. door het uitgeven van handboeken en het stimuleren van cursussen.
- Behoud van de vakkennis betreffende de griendteelt en bevordering van een goed evenwicht tussen vraag en aanbod.
- Het initiëren en begeleiden van onderzoek/studies binnen het wilg-en-mand-vakgebied.
- Het via een speciaal fonds aanschaffen van materiaal met een historische waarde: vlechtwerk, gereedschappen, boeken, e.d.
- Het interesseren van zoveel mogelijk Nederlanders (inclusief de overheid) voor de activiteiten van de Stichting Wilg & Mand.

Minimumdonatie: f 15,- per jaar

Donateurs ontvangen de bulletins gratis

Stichtingsbestuur:

Voorzitter : Ch.W. Vink

Secretaris : C. Tutein Nolthenius

Penningmeester: H.P. Verboord

Leden : P. Craenen, P. van den Dool, A.D. van 't Hoog,
G.M. Pot-van Regteren Altena, T. Rulkens

Bulletin-redactie:

A.D. van 't Hoog, J. Ooms, G.M. Pot-van Regteren Altena,
C. Tutein Nolthenius

Bijdragen voor het bulletin kunt u sturen naar het secretariaat.
Bij voorkeur getypt of in goed leesbaar handschrift.

Redactiesecretariaat, administratie en advertenties:

Van Heemstralaan 35, 6814 KB Arnhem, tel. 085-516507

Penningmeester Stichting Wilg & Mand, Vlijmen:

Girorekening: 26 95 726

Bankrekening: 41 89 09 083, Amrobank, Vlijmen

Uitgave Stichting Wilg & Mand. Verschijnt viermaal per jaar.
Achtste jaargang, 1989 nr.2

Drukkerij: A.J. van Midden, Dorp 246, Benschop

Afscheid museumbeheerder Van Breukelen

Na tien jaar als beheerder van het Stadsmuseum in dienst te zijn geweest van de gemeente IJsselstein, is de heer A.M. van Breukelen (voor zijn vele vrienden en kennissen Toon, gehuwd met Sjaan) "in de VUT" gegaan. Op 11 april jl. is officieel afscheid van deze Stadsmuseumbeheerder genomen. De toespraak van burgemeester Roest Crollius liet er geen twijfel aan bestaan: de man die vertrekt is eigenlijk onmisbaar gezien zijn kennis van IJsselstein, zijn werklust, zijn organisatietalent, zijn improvisatievermogen, zijn vriendschap en wat al niet meer.

Ook Wilg & Mand voorzitter Vink heeft Toon van Breukelen met veel sympathie toegesproken. Toon beheerde immers ook het mandenmuseum op de bovenste verdieping. En dat deed hij met veel kennis van wilg-en-mand-zaken en met zeer veel animo. Een paar stukjes uit Vinks toespraak:

"Ongetwijfeld zal Toon in zijn kinderjaren al sneuzels zijn gaan zoeken om die tussen emmer en hengel van hun bast te ontdoen en om de verdiende buit om te zetten in de winkel van Sien van Zelst in de Voorstraat."

"Als afslager op de jaarlijkse verkopen van griendhout in IJsselstein raakte Toon vertrouwd met de vreemde benamingen die op zo'n verkoping gebruikelijk zijn. Hij kende al de namen sneuzels en davidjes. Nu moest hij de Amerikaantjes van de Erven van Jantje Geurts inzetten voor f 600,- per vim en de Zwarte Driebast van Floor de Bruin voor f 500,-. Het ging hem allemaal goed af."

"Als beheerder van het museum bleek zijn liefde voor en zijn kennis van onze bedrijfstak. Met veel elan begeleidde hij de bezoekers op de bovenzolder en vertelde hij over de historie. Ook buiten de vastgestelde openingstijden was Toon altijd bereid belangstellenden te ontvangen."

Hij was ook bereid de strijd aan te binden met de vraatzuchtige boktor, die wilgeteen als lekkernij beschouwt.

Voorzitter Vink bood Toon en Sjaan namens de Stichting Wilg & Mand enkele manden aan, uiteraard van Nederlandse makelij. De heer Van Breukelen was zo vriendelijk om op 25 juli deze brief aan het bestuur te schrijven:

"Alhoewel ik aanneem dat het uw Stichting reeds bekend is, heb ik er behoefte aan u bij deze schriftelijk mede te delen dat ik per 15 juni j.l., gebruikmakend van de VUT-regeling, mijn taak als beheerder van het Stadsmuseum IJsselstein heb neergelegd.

In verband met de vakantie-verlofdagen die nog op mijn conto stonden werd mijn taak officieus op 1 april 1989 neergelegd. Officieel werd afscheid genomen tijdens een besloten receptie op 11 april 1989. Het deed mij enorm deugd dat op deze besloten receptie ook uw voorzitter, de heer C.W. Vink, aanwezig was.

Zijn aanwezigheid onderstreepte nogmaals de prima verstandhouding, die ik direct en indirect met uw Stichting mocht onderhouden. Dit werd eveneens onderkend door uw voorzitter in een leuke, kundige en met de nodige humor doorspekte afscheidsspraak. Verrast werden mijn echtgenote en ik met de blijken van waardering bestaande uit een aantal manden die niet alleen een functionele functie hebben maar tevens een sieraad zijn in de woning. De liefde en de warmte stralen van dit ambachtelijke werk af.

Als geboren en getogen IJsselsteiner, opgegroeid als het ware tussen "de grienden" (en later ambtshalve veel kennis gemaakt met deze cultuur) heeft het hoep- en mandenmakersbedrijf mij altoos geboeid. Deze liefde werd nog aangewakkerd door het feit dat mijn "buurjongen", thans uw voorzitter, in de voetsporen van zijn vader trad en ook de "griendcultuur" verkoos als firmant van de bekende Firma Vink.

Op persoonlijke titel heb ik steeds een hechte band met uw Stichting mogen onderhouden. Voor mij was uw Stichting niet alleen een welkome mede-bewoner van het historische Stadhuis maar ook een "bewoner" die wat te bieden had. De "griendcultuur" kreeg de volle aandacht van de bezoekers, verdiende dat en dat ik daarbij de nodige toelichting (op bescheiden wijze) kon geven was voor mij een prettige bijkomstigheid.

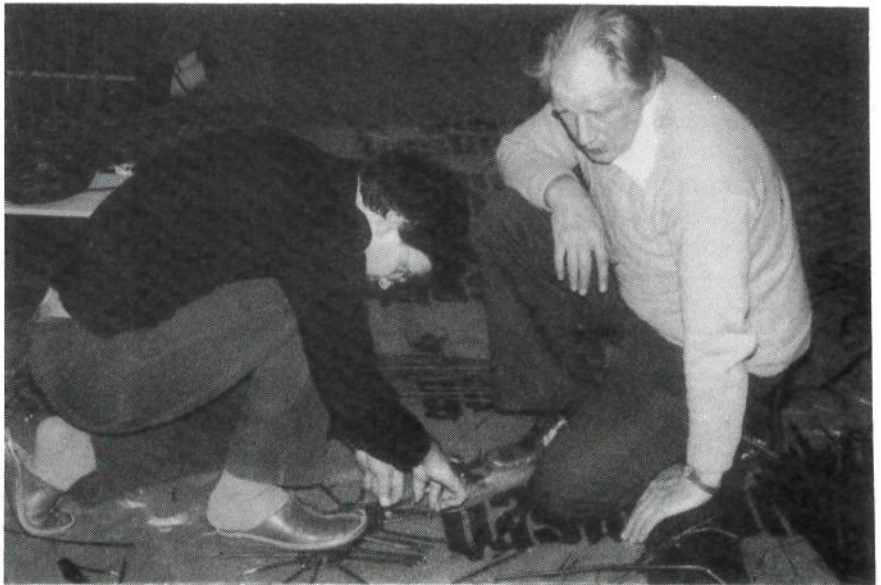
Gaarne zeg ik U voor dit alles dank en hoop vurig dat uw doelstelling "een eigen onderkomen" in de naaste toekomst in vervulling moge gaan. Ik verheer niet te constateren dat de vervulling van die wens een verlies zal zijn voor het Stadsmuseum IJsselstein. Uw collectie is daarvoor te uniek."

w.g. A.M. v. Breukelen

De heer Van Breukelen is opgevolgd door de heer Alfred Halberstadt. We hopen dat met hem net zo'n plezierige en nuttige samenwerking mogelijk zal zijn, opdat ons mandenmuseum een steeds belangrijker plaats kan gaan innemen en meer en meer in de belangstelling zal komen te staan.

De heer en mevrouw Van Breukelen met hun Wilg & Mand geschenken. Rechts de burgemeester van IJsselstein en links de gemeentesecretaris.

Cursusleider Vink volgt een leerling op de voet (zie volgende pagina)

Fruitmand van recordformaat

Rietwerk Verboord in Vlijmen kreeg deze vraag voorgelegd: "Kunnen jullie een fruitmand maken van deze formaten: 3.00 meter lang, 1.10 meter breed en een halve meter hoog? De fruitmand moet de vorm hebben van een peer, ze moet asymmetrisch uitlopen, voorzien zijn van zeven vakken en verrijdbaar zijn." De vraag kwam van de architect die belast was met de inrichting van de "Fresh Company" in Amsterdam. Hij had al elders zijn geluk beproefd maar zonder succes. Voor Verboord betekende het een uitdaging. Nadat de technische details en de tekeningen nader waren bekeken, en er met het oog op de be- en verwerkingsmogelijkheden van het teenhout enkele aanpassingen waren besproken, kon Hub Nendels die voor geen "kleintje" verwaard is aan de slag.

Allereerst werd de staakindeling op de multiplexbodem uitgezet: aan de buitenkant wat dichtter dan aan de binnenkant. Er waren 166 staken nodig! Om naar boven toe in de lange uitlopende wanden de nodige stevigheid te bereiken werd besloten de staken "op hun kop" te zetten. Daardoor zou ook de rand een gelijkmatiger en solider geheel worden. Om de vorm en de schuinten in de juiste stand te houden werden tien eenvoudige mallen op de bodem bevestigd. Daardoor kreeg het "zicht" enige geleiding. Hetzelfde gold voor de hoogte die niet overal gelijk moest worden. De tussenschotten moesten op één punt samenkomen. Ter bevestiging was een stevige buis op de bodem aangebracht. Hierin kon later de reclamestandaard geschoven worden. Alleen mochten de "kopstekken" niet te zwaar zijn omdat de schotten rondom de buis moesten aansluiten. Uiteraard waren de kopstekken aan de zijkanen beduidend zwaarder. Om telkens de gewenste schuinte en hoogte aan te kunnen houden werden ook nu weer malletjes gebruikt. De "voet" completeerde het geheel. Ze diende ook het doel om de zwenkwielen aan het zicht te onttrekken.

Het zal niet vaak voorkomen dat in één mand meer dan 20 kg teen wordt verwerkt en dat het vlechten ervan een volle werkweek vergt. Misschien een aanvulling voor het Guinness Book of Records? In elk geval heeft Hub Nendels eer van zijn persoonlijk record fruitmanden vlechten. Zijn mand beantwoordt aan alle verwachtingen. De fruitpresentatie is schitterend. Eens te meer geldt: fruit in de mand doet het goed bij de klant!

Hub Nendels bij zijn gigantische fruitmand

Sleutelmandje vaktechnisch bekeken

Een van mijn cursisten bracht een sleutelmandje mee: een oud mandje dat er "nog als nieuw" uitzag. Ik heb het met veel belangstelling tot op de keper beschouwd, van bodem tot hengel.

Het erg fijn gevlochten mandje is gemaakt van buffteen van zeer goede kwaliteit. De afmetingen van de bodem zonder rand zijn 9 x 20 cm. Er zijn in de bodem 6 stekjes gebruikt. Bovenwijdte van de mand onder de rand, van staak tot staak: $11\frac{1}{2}$ x $21\frac{1}{2}$ cm. Hoogte tot de rand, binnenwerks gemeten: 7 cm. Aantal staakjes in de lange wand 18 en in de korte wand 9 stuks. Bij de 4 hoekstekken is links en rechts bovenaan een extra staak bijgestoken. Daarmee komt het totale aantal staakjes op 62! De hoogte van het hengel is 16 cm, de breedte 14 cm. Het hengel is omwikkeld met buffscheentjes zoals op de foto goed te zien is.

De staken zijn aan de bodem vastgezet met scheentjes en een extra scheen vóór de staken langs. Van de onderreinden van de staken is een voet gevlochten en wel linksom. Binnen de voet of rolrand bevindt zich een dunne stok. De onderreinden gaan hieromheen voor 5 staken langs, linksom naar binnen. De wand van het mandje is opgezet met eerst een serie kinnen, vóór 2 achter 1. Aan de lange zijde is begonnen met toppen. Aan de overzijde zijn onderreinden bijgestoken (waarschijnlijk de toppen van de staken). Nogmaals is er met topjes begonnen, maar nu op een nieuwe plaats om regelmatig kinnen te verkrijgen. Hierna volgde een Franse eer van 5 cm hoog.

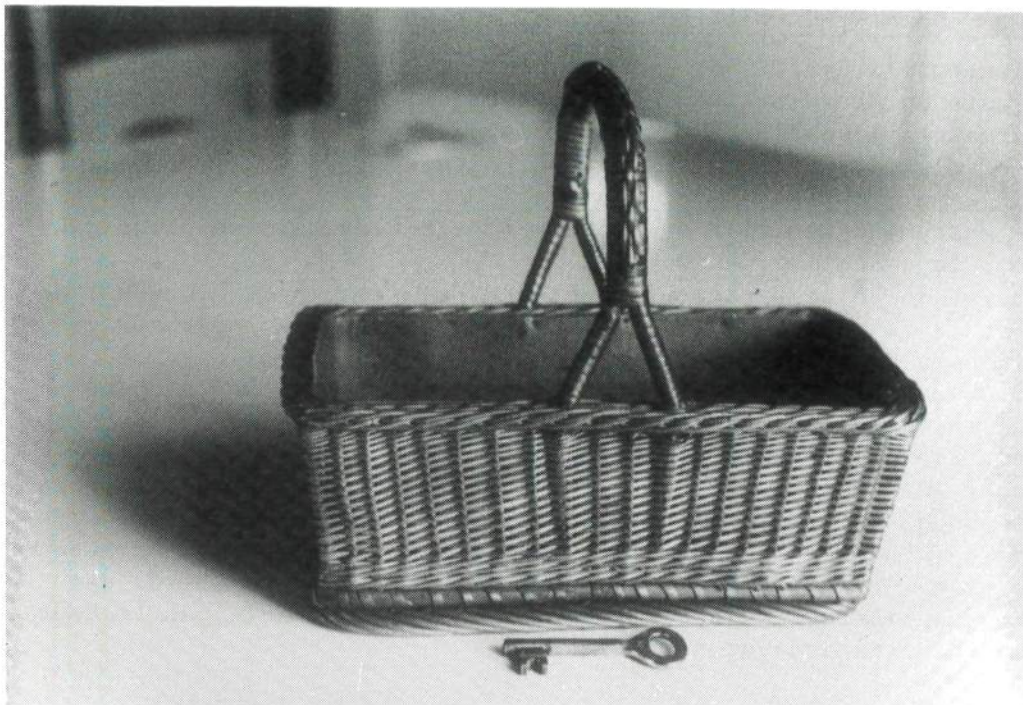
Toen volgde een ongebruikelijke rand. Eerst een rand van achter 2 vóór 2 en achter 1 naar buiten. De hoekstekken bleven onder de rand. Er is niet afgepend, alles is doorgehaald. Toen kwam er een tegenrand, die opzij tegen de eerste rand is gelegd. Als volgt: achter 2 en vóór 2 en achter 1 naar buiten. Dit geheel zorgde voor een massieve, stevige afsluiting van het vlechtwerk.

De binnenzijde van het mandje is bekleed met karton. Het is met bruin boekbinderslinnen beplakt en tenslotte met spijkertjes in de rand vastgezet.

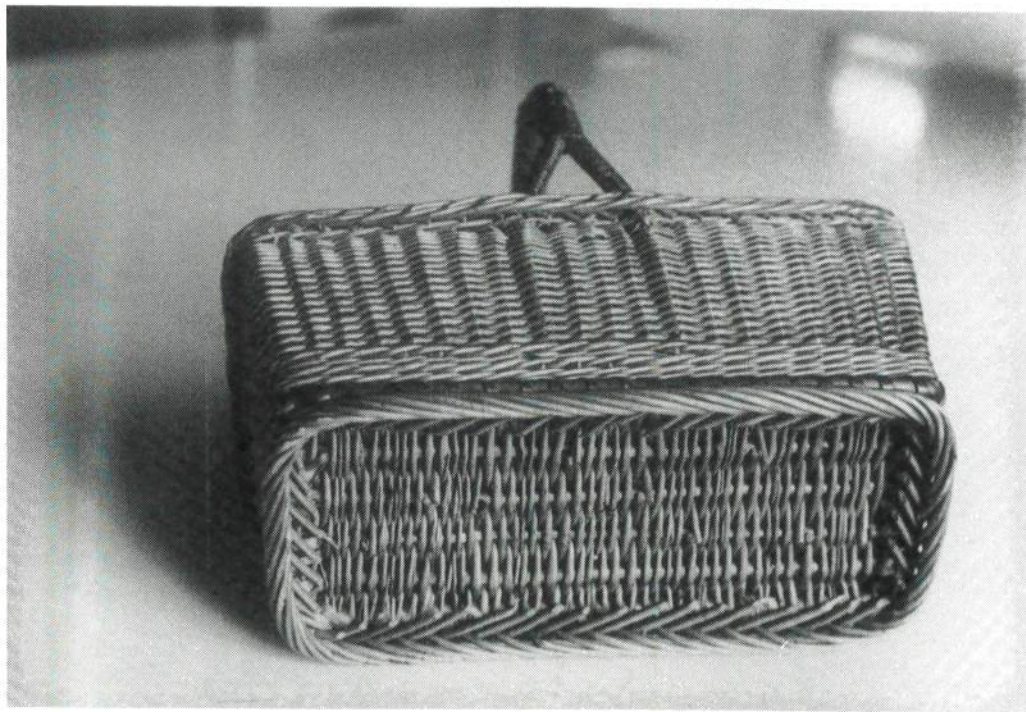
In zo'n mandje waren alle sleutels van het huis altijd voor het grijpen. Zelfs voor dat doel dus een speciaal mandje. Een pronkstukje!

A.D. van 't Hoog

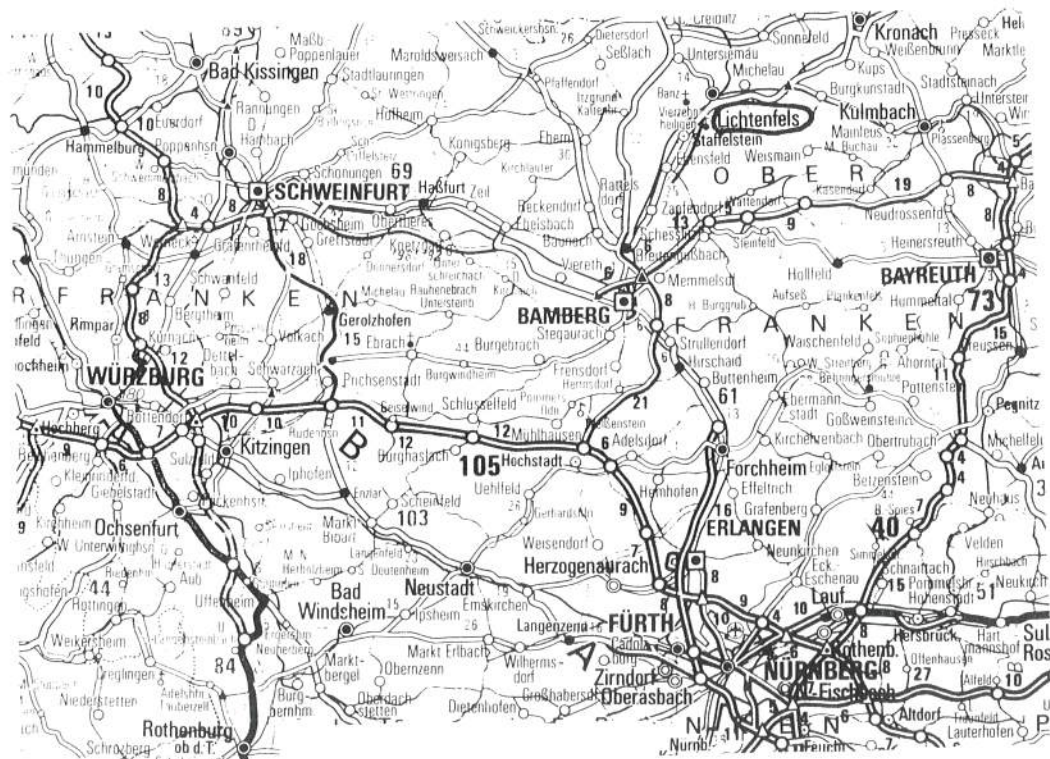
Groot vakmanschap van klein formaat

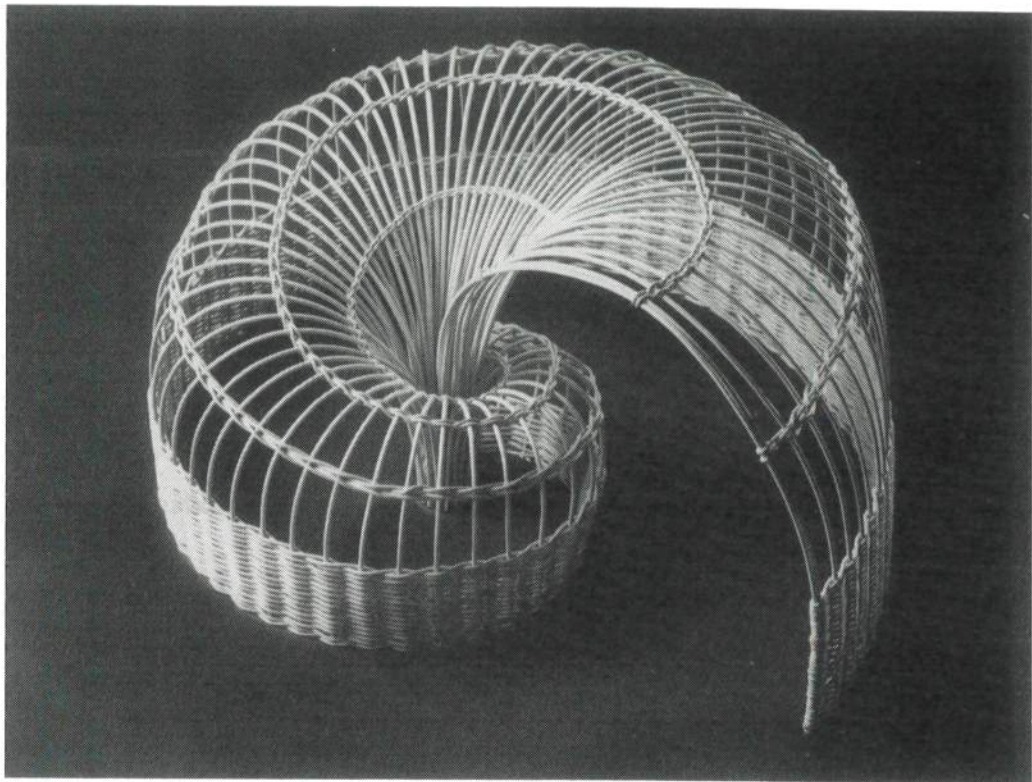

10e Korbmarkt in Lichtenfels

Lichtenfels heeft voor ons een bekende klank. Het is immers de plaats in Noord-Beieren waar nog steeds een vakschool voor mandenmakers gevestigd is (zie bulletin 1985-2). Lichtenfels is bekend als de "Korbstadt" van West-Duitsland. In de directe omgeving, in Michelau, staat een fraai manden- en vlechtwerkmuseum. De museumstukken zijn overal ter wereld verzameld en juist daarvoor is de collectie zo uniek.

Op 15, 16 en 17 september wordt weer een Korbmarkt gehouden: de 10e. Er zijn niet alleen velerlei manden te zien, maar ook gevlochten meubels en kunstwerken. De opening op vrijdagavond om 19.00 uur wordt omlijst door kunstenaars en musici. Zaterdag zullen overal in de stad mandenmakers hun vakmanschap demonstreren. Daaronder een Nederlander: Arie van 't Hoog! Hem is verzocht het "tuinen" te laten zien zoals dat in Nederland gebeurt. 's Avonds is er alom feest. En wellicht wordt er weer een "Korkönigin" (Miss Mand dus) gekozen. Als u van plan bent er heen te gaan ('t is een verre reis maar zeker de moeite waard) dan kan ons plattegrondje u wellicht van nut zijn. Arie van 't Hoog heet u uiteraard van harte welkom!

Men stelt zich op de komende "Korbmarkt" veel voor van de presentatie van veel nieuwe ideeën zoals o.a. dit originele slakkenhuis/speelhuisje voor kinderen dat "geboren" werd op de projectdagen van de Korbfachschule in Lichtenfels.

Niet alleen
vlecht-
demonstraties

Nieuwe videofilm

Ieder middel, waarmee ons wilg-en-mand-terrein onder de aandacht van velen kan worden gebracht, juichen wij van harte toe. Van daar dat wij zeer ingenomen zijn met de nieuwe videofilm "Van Wilg tot Mand", gemaakt door Thom Wagenveld in Susteren. De film heeft een lengte van 15 minuten en laat zien hoe in de streek rond Susteren wilgeteen wordt geteeld en verwerkt. Susteren ligt ter hoogte van het Belgische Stokkem, waarin de mandenmakerij een belangrijke rol is blijven spelen. Van de videofilm is een 8 mm smalfilmversie gemaakt. Thom Wagenveld is bereid zijn materiaal tegen verzendkosten uit te lenen aan hen, die er veel belangstelling voor hebben. Adres: Molenlaan 64, 6116 GR Susteren, tel. 04499-1594.

-0-0-0-0-0-0-0-

Brug van Wilgeteen

Elly Baltus is beeldhouwster en zij heeft al heel wat gecreëerd met duurzame materialen als steen en brons. Maar zij plukt ook graag iets langs de weg. Al doende heeft zij de mogelijkheid ontdekt om van wilgeteen snel iets ruimtelijks van forse afmetingen te maken. Resultaat: een opvallende brug van wilgeteen in Bergen. Het is een speelse zomerse inval. Het kunstwerk behoeft geen lang leven beschoren te zijn. Het suggereert een verbinding van binnen- en buitenruimte, ogenschijnlijk dwars door een glazen ruit heen. Voorbijgangers zullen er een seizoen lang plezier aan beleven. De foto, gemaakt door Studio Wick Natzijs, geeft een goede indruk van omvang en ruimtelijk effect.

De brug van Elly Baltus (foto Studio Wick Natzijs)

Ze worden binnenkort in drie plaatsen gegeven

Wie een cursus mandenvlechten wil volgen kan nu kiezen uit drie verschillende mogelijkheden: IJsselstein, Heerde en Westervoort (bij Arnhem). In elke plaats zal een ervaren vakman de vlecht-cursus leiden.

IJsselstein: Hier zal Bertus Vink weer beginnelingen de kneepjes van zijn ambacht leren en gevorderden verder op weg helpen richting eigen produktie. Dat kan omdat elke cursus meer individueel dan klassikaal is. Elke cursist(e) kan zijn/haar vlechtvaardigheden in een eigen tempo ontwikkelen. De IJsselsteinse cursus start op donderdag 28 september met een serie van 10 avonden (20.00 - 22.00 uur). En wel in de sportzaal Poortdijk. Bij voldoende animo kan in januari een nieuwe cursus van 10 avonden beginnen. Aanmelding bij de secretaresse van het cursusproject Mevr. Detzold, tel. 03408-82895 of bij cursusleider A. Vink, tel. 03408-87115.

Heerde: Daar zal docent/mandenmaker Arie van 't Hoog weer cursussen leiden, in het creatief centrum "De Hank". De hele winter door zal zowel op maandagavond als op donderdagavond vlechtles worden gegeven, van 19.30 - 22.00 uur. Er zal worden gevlochten met wilgeteen van Nederlandse bodem, volgens technieken die in de regio gebruikelijk zijn. Dat houdt onder andere in dat bodems onder de voet worden gevlochten en wanden zittend op een plankier of aan tafel. Er wordt in overleg met elke cursist(e) gewerkt. Een eigen "inbreng" wordt zelfs op prijs gesteld. Binnen een en dezelfde cursus kan het vlechtonderricht dus verschillende kanten op gaan. Aanmelden bij De Hank, tel. 05782-3214 of bij Van 't Hoog, tel. 05783-1346.

Westervoort: Bij voldoende belangstelling zal Tonny Gerfen hier een cursus van 10 avonden verzorgen. Eventueel kan ook een ochtendcursus of een middagcursus worden ingelast. Het programma is nog volledig open en zal al naar gelang de aanmeldingen worden ingevuld. Gezien Tonny's opleiding in Fayl-Billot, Frankrijk, zal de "Franse school" stellig herkenbaar zijn. Aanmelden bij de cursusleider, tel. 08309-51784 of bij het Wilg & Mand secretariaat, tel. 085-516507.

Snel aanmelden is gewenst, opdat de cursusleiders spoedig weten waar ze straks aan toe zijn. Dat bevordert een programmering-op-maat. Vrouwen zijn uiteraard even welkom als mannen. Dat geldt voor elke cursus. Bij het begrip "handvaardigheid" zijn vrouwen niet weg te denken. Integendeel!

Expositie "Dichter en Landschap"

Deze expositie in de tuinen van Kasteel Groeneveld in Baarn duurt tot 23 oktober. Er zijn vele redenen om eens te gaan kennismaken met dat Nationaal Centrum voor bos, natuur en landschap van Staatsbosbeheer. Wie een fraai stukje oudhollands "tuunwerk" wil zien moet er zeker heen. De Stichting Wilg & Mand kreeg het verzoek voor een van de tentoonstellingsonderdelen een "tuun" te laten maken. Ze is vervaardigd door Arie van 't Hoog en Tonny Gerfen (zie toelichting).

De tentoonstelling is geënt op een 17-tal Nederlandse gedichten (klassieke en moderne), die als 't ware uit de natuur ontstaan zijn. Elk gedicht heeft een toepasselijke entourage gekregen. Dat "enten" is op een heel aparte wijze bereikt door Willem van Toorn, Lieuwe Wynia en Hanna Svobodova. Op zeer creatieve wijze is gebruik gemaakt van het gevarieerde landschap als illustratie bij de gedichten.

De "tuun", gecombineerd met een oude muur, is te zien even buiten de kasteelgracht, tegenover het voorplein. Samen vormen ze een hof die uitstekend harmonieert met de inhoud en de sfeer van het gedicht "Lyedeken" van Suster Bertken, geboren in 1427:

Ic was in mijn hoofkijn om cruyt gegaen;

Ic en vanter niet dan dijstel ende doorn staen.

Hoofkijn (hof), distel en doorn zijn nu terug te vinden bij genoemd kasteel. Een heel andere creatie vloeide voort uit het gedicht "Het Tuinpad" uit de bundel "Natuurlijk Evenwicht" van Ad Zuiderent. Hier zien we een moderne vormgeving met gecreëerde paaltjes en bielzen. Er zijn ook objecten in bomen en in water. Al met al een boeiend buitengebeuren in een aantrekkelijke omgeving.

Toelichting: Het begrip "tuun" is terug te vinden in het W&M boek "het vlechten van ovale manden met teen". Pagina 132: "Vlechten. Ook de termen tuinen en breien worden ervoor gebezigd. De laatste is een weinig gelukkige keuze voor een handeling met materiaal dat een werkstuk oplevert, gekenmerkt door vastheid van vorm, veerkracht en spanning. Van tuinen valt meer goeds te zeggen. Veel heeft men in de waterbouwkunde aan betuiningen te danken gehad. Uitgebreide toepassing heeft de tuin voorts als afscheiding, als afsluiting gevonden. Met betrekkelijk lage vlecht-tuinen wist men varkens binnen de perken te houden, vandaar de naam varkenstuin. En wie zijn vlecht- of tuinlatten pas een eindje boven de grond tussen de daarin geslagen staken door begon te vlechten, sprak wel van een hazetuin. Als kering voor gehoord vee moeten ze eveneens hebben gediend. De naam "tunebrekers" voor de hoorns van een koe wijzen daarop."

"Tuunwerk" in de praktijk